

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี จากสถิติการสำรวจขององค์การอนามัยโลก พบว่า ในปี พ.ศ. 2523 มีประชากรผู้สูงอายุทั่วโลก 370.8 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2528 ได้เพิ่มเป็น 415.6 ล้านคน และคาดว่าในปี 2543 จะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุถึง 590 ล้านคน และ พ.ศ. 2568 อาจจะเป็น 1,100 ล้านคนของประชากรทั่วโลก (WHO.1982 – 1983 อ้างใน ราตรี โอภาส และคณะ, 2535) สำหรับในประเทศไทย จากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุ จะมีการเพิ่มจำนวนขึ้นทุก ๆ ปี ชิติรัตน์ ปานม่วง (2543) ได้รายงานไว้ว่า เมื่อปี 2523 จำนวนผู้สูงอายุมี 2.3 ล้านคน ในปี 2529 เพิ่มขึ้นเป็น 3 ล้านคน และในปี 2543 จำนวนผู้สูงอายุได้เพิ่มจำนวนเป็น 5 ล้านกว่าคน และจากการรายงานของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า สถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวน 5,304,255 คน โดยแยกเป็นแต่ละภาคคือ กรุงเทพฯมีจำนวน 408,533คน ภาคกลางไม่รวมกรุงเทพฯมีจำนวน 1,405,005คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน 1,609,053คน ภาคเหนือมีจำนวน 1,225,443 คน และภาคใต้มีจำนวน 656,221 คน (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ และคณะ, 2543) และเมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มแล้วขึ้นอยู่กับการปัจจัยหลายอย่าง เช่น สภาพแวดล้อม ระบบการเมือง และปัจจัยทางชีวภาพ เป็นต้น และพบว่าอายุขัยของคนเราได้เปลี่ยนไปค่อนข้างมาก โดยอายุขัยมากขึ้นในช่วง 25 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 – 2548 ผู้ชายจะมีอายุขัยเพิ่มขึ้นจาก 60.3 เป็น 66.8 ปี และผู้หญิงไทยจะมีอายุขัยเพิ่มขึ้นจาก 66.3 เป็น 70.8 ปี (สุภาพ สนวนปาน, 2535. อ้างในอบเชย วงศ์ทอง, 2542) ผลจากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน ปี พ.ศ. 2542 พบว่า มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวน 52,007 คน (การสำรวจประชากรกลางปี พ.ศ. 2542 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน)

จากสถิติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า จำนวนประชากรผู้สูงอายุ มีแนวโน้มการเพิ่มจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งพอจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในผู้สูงอายุที่จะมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะ วัยผู้สูงอายุเป็นวัยสุดท้ายของชีวิตเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมสลายของร่างกาย แต่การที่มีสุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ย่อมเป็นสิ่งที่ปรารถนาของทุกคน (<http://www.anamai.moph.go.th/nutri/aging/html/firstp.html>.) ดังนั้นภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุนั้นจึงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ คือ เมื่อผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพที่ดีย่อมทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีชีวิตที่ยืนยาว ตามคำขวัญขององค์การอนามัยโลกปี พ.ศ. 2525 ที่ว่า “ ให้ความรัก พิทักษ์อนามัย ผู้สูงวัยอายุยืน ” (กระทรวงสาธารณสุข, 2532 อ้างใน ราตรี โอภาส

และคณะ, 2535) ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ให้ความหมายภาวะสุขภาพของบุคคลไว้ว่าเป็นภาวะที่มีความสมบูรณ์หรือไม่มีความบกพร่อง ซึ่งไม่เพียงแต่ปราศจากโรคหรือความเจ็บป่วยเท่านั้น แต่รวมถึงความสมบูรณ์ของจิตใจและจิตวิญญาณ (อ้างในพुरुเมษา หมั่นคำแสน, 2542) ส่วนเลวิน (อ้างในพुरुเมษา หมั่นคำแสน, 2542) ได้ให้ความหมายของคำว่าสุขภาพคือ เป็นภาวะที่มีความสมดุลของพลังงานในร่างกาย การรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและสังคม ในการดำรงชีวิต ดังนั้นผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริมดูแลด้านสุขภาพอนามัย การส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ จึงต้องมีการคำนึงถึงความต้องการสารอาหารโดยการเน้นความสมดุล ความเพียงพอ และความหลากหลายของชนิดอาหาร (<http://www.anamai.moph.go.th/nutri/1675/Html/menu06/m0601.html>) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีต่อไป

การที่ผู้สูงอายุมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีนั้นย่อม หมายถึงว่า ผู้สูงอายุได้มีการปฏิบัติตนเองให้มีสุขภาพดีนั้นคือการบริโภคนิสัยในการรับประทานอาหาร การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การมีความเชื่อในการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายอย่างเพียงพอเพื่อให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง การที่ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้างของผู้สูงอายุ และอาหารนั้นยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย รวมถึงวัยผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุควรได้รับประทานอาหารให้ได้สัดส่วนและเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เพื่อที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีอายุที่ยืนยาว และแก่ช้าต่อไป (ชมจันทร์ ชัยสนิท, 2542)

อำเภอเมืองเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดลำพูน ที่พบว่ามีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 18,277 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน, 2542) สำหรับตำบลเหมืองจี้เป็น 1 ใน 15 ตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมือง ประมาณ 10 กิโลเมตร และเป็นตำบลที่อยู่ชานเมือง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างดี เป็นชุมชนที่ไม่แออัด การจราจรไม่ติดขัด และมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในตำบลของอำเภอเมือง มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด 1,556 คน คิดเป็นร้อยละ 17.30 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน, 2542)

จากข้อมูลและเหตุผลข้างต้นดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้ทำการศึกษา มีความสนใจที่จะศึกษาถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี เป็นอย่างไรจึงทำให้มีอายุที่ยืนยาว โดยเฉพาะในแง่ของการบริโภคนิสัย และการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ในตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ในตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการสัมภาษณ์ ในผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพดี ทั้งเพศชายและเพศหญิง รวมจำนวน 200 คน ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลในระหว่าง เดือนสิงหาคม – เดือนกันยายน พ.ศ.2543

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ผู้สูงอายุ หมายถึง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
สุขภาพดี หมายถึง การมีภาวะโภชนาการอยู่ในเกณฑ์ปกติซึ่งประเมินโดยใช้ค่าของ BMI (18.5 – 24.9 กก./ม²) ไม่เป็นโรคแทรกซ้อนใดๆ

วิถีการดำเนินชีวิต หมายถึง การกระทำของผู้สูงอายุในแต่ละวัน ได้แก่ บริโภคนิสัย ความถี่ในการรับประทานอาหารชนิดต่าง ๆ ความเชื่อในการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน การนั่งสมาธิ การทำกิจกรรมต่างๆ และสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบข้างของผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานี้

1. ทราบถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีในตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เป็นแนวทางสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี ในพื้นที่อื่นๆ ได้ต่อไป